

Barn- och utbildningsförvaltningen
Katarina Lindberg
Förvaltningschef, skolchef
katarina.lindberg@overtornea.se

Adressat:
u.remissvar@regeringskansliet.se
u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av betänkandet Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU 2025:19)

Diarienummer U2025/00630

Remissinstans Övertorneå kommun org.nr 212000-2700

1. Sammanfattning

Övertorneå kommun instämmer i stora delar av problembeskrivningen i utredningen och delar uppfattningen att elevernas kunskaper har försämrats över tid, att bedömning fått för stort utrymme och att likvärdigheten i skolan har minskat. Kommunen lyfter dock fram att mindre landsbygdskommuner som Övertorneå ofta har bättre förutsättningar än större kommuner med socialt utsatta områden. Man ifrågasätter också om det fria skolvalet verkligen behövs och pekar på att kommunaliseringen och friskolereformen bidragit till dagens ojämlikhet.

Kommunen är positiv till en samlad läroplan med tydlig struktur, fokus på grundläggande kunskaper och färdigheter samt till att Skolverkets stödmaterial ses över. Man betonar vikten av lärarledd undervisning och att lärarrollen stärks, men uttrycker oro för att riktlinjer och undervisningsstrategier kan leda till överdriven detaljstyrning och ifrågasätta lärarnas professionalitet.

När det gäller kursplanerna välkomnar kommunen en tydligare koppling mellan inledande delar och ämnesinnehåll, samt att undervisningen fokuserar mer på färdighetsträning och ämnesspecifikt språk. Man är dock tveksam till införandet av ett nytt betygssystem med tio steg, då det kräver tydliga kriterier och riskerar att skapa förvirring. I ämnet matematik lyfter kommunen både styrkor och svagheter – man uppskattar betoningen på resonemang och begrepp, men anser att språket i kursplanen är oproportionerligt komplicerat jämfört med andra ämnen, vilket riskerar att försvåra tolkningen och tillämpningen för både lärare och elever.

I ämnet svenska uppskattas den tydliga strukturen och det ökade fokuset på högläsning och textsamtal. Kommunen betonar vikten av tidig läsinläring och att elever i behov av stöd inte ska ersätta lästräning med lyssnelse. Det är avgörande att elever får möjlighet till regelbunden mängdträning i läsning, men kommunen uttrycker oro för hur detta ska kunna genomföras i praktiken med nuvarande resurser.

Inom samhällskunskap efterlyser kommunen ett större fokus på källkritik och digitala medier, särskilt på högstadiet. Man är också kritisk till att vissa undervisningsstrategier, som dramatisering, inte föreslås för äldre elever trots att de kan vara effektiva även där.

Kommunen är positiv till att digital kompetens förtydligas i läroplanen, men betonar att digitala verktyg endast bör användas där det finns vetenskapligt stöd. Man anser att digitala färdigheter bör introduceras redan i lågstadiet, då barn tidigt möter digitala miljöer.

När det gäller stödundervisning uttrycker kommunen oro för hur denna ska kunna organiseras i praktiken om den ska ske utanför ordinarie lektionstid. Man lyfter särskilt utmaningar kopplade till skolskjutsar och tillgång till behörig personal, vilket kan försvåra genomförandet i glesbygds-kommuner.

Kommunen välkomnar förslaget att inkludera totalförsvaret och NATO i undervisningen, men anser att detta bör införas redan i låg- och mellanstadiet. Man betonar vikten av att elever får kunskap om beredskap och säkerhet i hela sin skolgång.

Slutligen uttrycker kommunen oro för att tiden inte räcker till för att implementera en ny läroplan på ett år, särskilt i kombination med andra stora reformer som tioårig grundskola och nytt betygssystem. Man efterlyser riktade statsbidrag för implementering och inköp av nya läromedel. Kommunen föreslår också att goda undervisningsexempel görs tillgängliga via en nationell plattform liknande Digiteket, för att underlätta lärarnas arbete.

Övergripande synpunkter

Ställningstaganden där Övertorneå kommun håller med

- Problembild: Elevernas kunskaper har försämrats, bedömning har fått för stort fokus, och likvärdigheten har minskat.
- Lärarledd undervisning: Viktigt att undervisningen leds av utbildade lärare – detta fungerar väl i kommunen.
- Samlad läroplan: Bra med en tydlig och samlad struktur inklusive timplan, kursplaner och bedömningskriterier.
- Grundläggande kunskaper: Viktigt med automatiserade kunskaper (t.ex. multiplikationstabellen) för effektivt lärande.
- Skolverkets stödmaterial: Positivt att det ses över och kopplas till vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.
- Kommentarer till läroplanerna: Värdefulla för nytexaminerade och obehöriga lärare.
- Stärkt lärarroll: Viktigt att läraren har huvudansvar för undervisningen och att detta tydliggörs.
- Kursplanestruktur: Bra med tydligare koppling mellan inledande delar och kursplaner.
- Svenska: Tydlig struktur, bra fokus på högläsning, textsamtal och mängdträning.
- Matematik: Bra att resonemang, begrepp och strukturerad undervisning lyfts fram.
- Digital kompetens: Viktigt att elever får kunskap om digitala verktyg och källkritik.
- Totalförsvaret och NATO: Viktigt att inkluderas i undervisningen på högstadiet.
- Genomförande: Klokt att införa nya läroplaner och tioårig grundskola samtidigt (2028/2029).

- Läsning: Viktigt att tidig läsinlärning prioriteras och att elever inte övergår till lyssnелäsning för tidigt. Bra att läsning lyfts i flera ämnen.

Ställningstaganden där kommunen är tveksam eller avvisande

- Riktlinjer och undervisningsstrategier: Risk för detaljstyrning och att lärarens profession ifrågasätts.
- Problematisering i lågstadiet: Kommunen vill behålla utrymme för resonemang och reflektion även i yngre åldrar.
- Detaljstyrning av kunskapsinnehåll: Svårt att fastställa vilka kunskaper som är beständiga i ett föränderligt samhälle.
- Dokumentation av anpassningar: Vill behålla dokumentationskrav – viktigt för uppföljning och övergångar.
- Stödundervisning: Tveksamhet kring hur den ska organiseras utanför lektionstid, särskilt i glesbygd med skolskjuts.
- Nytt betygssystem (10 steg): Kräver mycket tydliga kriterier – risk för förvirring och ökad arbetsbörda.
- Matematikens språk: Kursplanen är oproportionerligt komplicerad jämfört med andra ämnen – risk för otydlig tolkning.
- Digitala kartläggningar: Risk att de tar tid från viktig mängdträning i lågstadiet.
- Digital kompetens: Oklart vem som avgör vad som är vetenskapligt belagt – risk för otydlig tillämpning.
- Totalförsvar: Bör införas redan i låg- och mellanstadiet, inte bara på högstadiet.
- Implementeringstid: Ett år är för kort för att införa stora reformer – risk för överbelastning.
- Särskilda insatser för obehöriga lärare: Avvisas – risk att det legitimerar anställning av obehörig personal.

Egna förslag och synpunkter

- Skolvalet: Ifrågasätter behovet av ett fritt skolval i Sverige.
- Tidigare utvärdering: LGR11 och LGR22 borde ha utvärderats innan ny läroplan föreslås.
- Bråk och procent: Bör introduceras tidigare i matematikundervisningen.
- Källkritik: Borde lyftas mer i samhällskunskap, särskilt på högstadiet.
- Digital färdighet: Bör tränas redan i lågstadiet, då barn tidigt möter digitala miljöer.
- Läromedel: Behov av riktade statsbidrag för inköp av nya läromedel.
- Nationell plattform: Föreslår en plattform liknande Digiteket för att sprida goda undervisningsexempel.
- Förskolan: Staten bör ge bättre förutsättningar för tidiga insatser i språk och läsning.

- Lästräning: Elever i behov av stöd ska inte ersätta lästräning med lyssneläsning. Det behövs resurser för daglig mängdträning, men det är svårt att genomföra i praktiken

I texten nedan gås kapitel 2-11 i betänkandet igenom mer i detalj.

2. Problembild

Övertorneå kommun anser att problembilden stämmer till viss del. Vi håller med om att elevernas kunskaper har försämrats över tid och att bedömningar har fått för stort utrymme istället för att eleverna ska kunna lära sig i skolan. I och med LGR11 blev det ett större ämnesfokus, och lärarna har fått svårt att hinna med allt stoff. Detta kan ha medverkat till att eleverna inte har fått tillräcklig tid för övning och träning. Vi håller med om att det har blivit en sämre likvärdighet i svensk skola. I en liten landsbygdskommun anser vi dock att vi har bättre förutsättningar än större kommuner med socialt utsatta områden. 1990-talets kommunalisering av skolan och friskolereformen anser vi är de största orsakerna till att det idag ser så olika ut i landet. Behöver det finnas ett fritt skolval i Sverige? Läraryrket har fått sämre status samtidigt som yrken med motsvarande utbildningslängd är betydligt högre avlönade, lärarbehörigheten går ner och att det är oroligt i skolan på många håll. Detta har inneburit att det är svårt att rekrytera lärare på många håll i landet.

Vi anser att det är fel att generalisera kring att lärarledd undervisning minskar och att läraren har fått en handledande roll. Att lärarna leder undervisningen, har strukturerade uppgifter, gör genomgångar, förklarar, har goda kunskaper i ämnet och kontrollerar om eleverna förstått är en förutsättning för elevernas lärande, och vi anser att undervisningen hos oss i mycket hög utsträckning är ledd på detta vis av utbildade lärare med lärarlegitimation. I vår lilla kommun syns inte det ökade resultatgapet hos eleverna. Vi anser att de täta bytena av läroplaner för svensk skola inte ger någon kontinuitet för skolväsendet. Varför har exempelvis inte LGR 11 och LGR 22 utvärderats innan ett nytt förslag på läroplan tas fram?

3. Helheten i styrningen via läroplanerna

Vi håller med om att det är bra med

- en samlad läroplan som innehåller inledande delar, timplan och kursplaner inklusive betygs- och bedömningskriterier. Det är värdefullt med samlat material.
- att fokus läggs på grundläggande kunskaper och färdigheter

3.2.3 Riktlinjer och strategier

Vi är lite tveksamma till att det ska finnas riktlinjer och strategier för undervisningen, eftersom det ifrågasätter lärarnas profession och innebär en alltför stor detaljstyrning av undervisningen. Men vi har också sett exempel på i matematiken där det förstärker syftet med ämnet och där det är positivt att det görs.

3.2.4 Skolverkets stödjande material

Vi håller med om att det är bra att gå igenom Skolverkets stödjande material så att det är aktuellt och har koppling till vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

3.2.5 Kommentarer till läroplanerna

Vi anser att detta kommentarmaterial och kvalitetssäkrade exempel på god undervisning i olika ämnen kan vara en stor hjälp för nytexaminerade lärare och obehöriga lärare. Vi är dock fundersamma över hur omfattande allt material kommer att bli och om det finns tid att ta till sig detta material.

4. Läroplanens inledande delar

4.1.3 Synen på kunskap

Vi anser att det är viktigt att lära sig fakta och grundläggande kunskaper, men vi håller inte med om att man i yngre årskurser inte ska problematisera, resonera, reflektera och analysera. Det är i samspelet med andra och i resonemanget som kunskaperna och lärandet befästs.

Vi ifrågasätter detaljstyrningen av kunskaper. Hur man kan fastställa vilka kunskaper som är beständiga i detaljstyrningen av vad som ska läras ut då samhället är i ständig förändring? Det leder till att behovet av och typen av kunskaper som krävs också är föränderligt.

Vi håller med om att det krävs att vissa kunskaper blir automatiserade och lagrade i långtidsminnet, exempelvis multiplikationstabellen, för att ett effektivt lärande med mer kognitivt utmanande uppgifter ska kunna ske.

4.2 Minska kraven på individualisering och anpassningar samt stärka lärarens roll

Vi håller med om att läraren är viktig i att bedöma om en elev inte följer med i undervisningen och har behov av stödundervisning, men vi ställer oss frågande till hur man hanterar detta om den aktuella läraren är obehörig. Vidare undrar vi över hur stödundervisningen ska gå till i praktiken, om den ska ges utanför lektionstid. Vem ska ge stödundervisning? Hur ska eleverna kunna ta del av stödundervisningen om eleven exempelvis är beroende av skolskjuts för att ta sig till och från skolan?

4.2.1 Syftet med utbildningen inom skolväsendet ska förändras för att lyfta fram en aktiv lärarroll och att undervisning huvudsakligen bedrivs i grupp

I tidigare läroplan har poängterats att syftet med undervisningen är att ta hänsyn till barn och elevers olika behov, och vi anser att detta borde finnas kvar en skrivning om detta även i de inledande delarna för att poängtera det viktiga kompensatoriska uppdraget som förskola och skola har. Vi anser inte att det räcker med att detta beskrivs i skollagens 3:e kapitel.

4.2.3 Bestämmelserna om stöd ska förändras för att undvika överkrav på anpassning av undervisningen

Betänkandet ifrågasätter att det även ska finnas krav på dokumentation av extra anpassningar, men det håller vi inte med om. Att anpassningarna är dokumenterade underlättar arbetet med de elever som är beroende av att anpassningar sker för att de ska kunna ta till sig undervisningen. Det är värdefullt både i diskussioner i kollegiet vid uppföljning och utvärderingar av extra anpassningar, men även vid övergångar mellan stadier och skolformer. På detta sätt kan värdefull information om eleven föras vidare i syfte att eleven ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Vi anser att anpassningar behöver ske för att eleverna ska kunna lära sig, men att det inte får gå för långt med anpassningarna. Exempelvis är "lyssneläsning" ett komplement för eleven, men eleven ska inte heller sluta att öva på läsningen för att bli bättre och för att knäcka läskoden. Forskning visar också att när man lyssnar på text ger det ett bättre läsflyt.

Avsnitt 4.2 sid 245 ff. Det är bra att lärarens roll stärks och att ansvarsfördelningen tydliggörs. Elever och vårdnadshavare bör även ha kvar ett visst inflytande över skolgången, men det ska vara tydligt att det är läraren som är ansvarig och planerar för undervisningen.

5. Principer och riktlinjer för kursplanerna

Vi anser att problembilden, som beskrivs i kap 5.1.1, gällande kursplanestrukturen stämmer och att förslagen på att åtgärda dessa problem är bra. Principerna och riktlinjerna för nya kursplaner ser bra ut. Vi vill poängtera att vikten av att lärare och andra aktörer inom skolväsendet får vara delaktiga i arbetet med att ta fram nya kursplaner. Vidare anser vi att det är bra att kopplingen

mellan de inledande delarna och kursplanerna stärks. Vi håller med om att syfte och mål i de inledande delarna till viss del har glömts bort när fokus har varit på kursplanen för respektive ämne.

Vi anser att det är viktigt att fokusera på grundläggande kunskaper i tidiga år och att det ges tillräckligt med tid till färdighetsträning. Det är av yttersta vikt att lärandet står i fokus, istället för bedömning och betygskriterier. Automatiserade kunskaper underlättar ett effektivt lärande. Det är också bra att det tydliggörs vad undervisningen ska behandla, och när det ska ske för att undvika stofffrängsel. Det är nödvändigt att använda ett ämnesspecifikt språk även i tidiga år för att eleverna ska lära sig rätt begrepp från början. Det kommer att underlätta lärandet i senare skolor. Värdeorden i betygskriterierna behöver kopplas på ett bättre sätt till ämnet för att det ska bli tydligt vad de innebär. Det har varit otydligt i tidigare kursplaner.

Vi anser att undervisningsstrategierna, enligt beskrivning i kap 5.4.5 och i anslutning till ämnes-exemplen, kan vara en hjälp för att lärarna ska förstå ämnets syfte, det är dock viktigt att de är förslag och inte helt styrande. Till viss del tänker vi att lärarnas egen profession ifrågasätts och att det blir en väldig detaljstyrning av skolan. Exempelvis är de bra för att poängtera vikten av helklassundervisning i matematik, att resonera och diskutera med eleverna för att de ska befästa kunskaperna. Men undervisningsstrategierna kan vara till nackdel när vissa metoder passar en klass väldigt dåligt, eftersom olika elevgrupper har olika förutsättningar.

Det är väsentlig skillnad mellan kursplanen i svenska och matematik, där svenskans kursplan är mycket lättare att förstå. I kursplanen för matematik används mycket svåra ord, och obekanta ord. Det kräver flera genomläsningar samt kollegiala diskussioner om hur innebörden och orden ska tolkas. Risken finns att kursplanen inte tolkas på ett likvärdigt sätt.

5.4 Ny struktur för kursplanerna

Angående bedömning anser vi att det är bra att en sammantagen bedömning ska gälla för samtliga betygssteg. Däremot är det mycket viktigt att noggranna anvisningar för PYS-paragrafen tas fram för att det ska vara tydligt och konkret om vilka betygskriterier som får undantas vid betygssättningen. Vi har sett exempel på att elever har svårigheter att klara av gymnasiet på grund av att man i vissa fall använt sig av PYS-paragrafen i för hög utsträckning.

Vi ställer oss dock tveksamma till ett nytt betygssystem med 10 steg. Det kommer att krävas betydligt mer detaljerade kriterier än det är idag, och ett omfattande förarbete för att ta fram dessa. Vad är exempelvis skillnaden mellan betygssteg 6 och 7, som båda gäller goda kunskaper? Det måste beskrivas på ett tydligt sätt. Betygsstegen 1-3 betyder uttryckligen "Mindre än godtagbara kunskaper", vilket är en omformulering av "Icke-godkända kunskaper". I praktiken, kommer elever som får betygen 1-3 att ha otillräckliga kunskaper för fortsatta studier och behöver arbeta vidare för att komma upp i lägst betyget 4 - ingen skillnad mot det som gäller idag.

5.5.1 SVENSKA

Strukturen bör vara lika i alla ämnen, och vi föredrar svenskans struktur som är tydlig och enkel. Vi tycker att svenskans tydlighet om vad eleverna ska lära sig och undervisningen ska behandla är bra formulerat. Det är bra att högläsning, textsamtal och mängdträning får ett större fokus än tidigare. Det är en tydlig och bra struktur för mål och innehåll. Det är konkret framställt vad eleverna ska lära sig och vad undervisningen ska innehålla för respektive stadium/årskurs. Det vore önskvärt med mer resurser för att kunna göra textsamtalen i mindre grupper, särskilt i tidigare år för att det ska fungera bra.

5.5.2 MATEMATIK

Vi anser att formuleringarna i kursplanen i matematik sticker ut jämfört med andra ämnesexempel, med ett professionellt, mycket formellt och specifikt språk. Det här kan bli en utmaning och ett stort merarbete för att lärarna ska kunna tolka och förklara det centrala innehållet och betygskriterierna för eleverna på en lämplig nivå. Det är inte de ämnesspecifika begreppen vi avser, utan det är de övriga språkliga formuleringarna.

Det är bra med en tydlig progression i lärandet från lågstadiet - mellan - högstadiet. Det är mycket bra att resonemanget i ämnet framställs som viktigt, att diskutera, resonera och analysera matematik tillsammans med andra elever under ledning av en engagerad lärare. Vi anser att eleverna behöver få mer av denna del än att arbeta individuellt i matematikböcker för att befästa och förstå i matematiken. Undervisningsstrategierna förstärker syftet med ämnet och ger förslag på hur olika områden ska gås igenom och det är bra med vägledning för lärarna.

Positivt

Syfte

- Bra att fokus skall ligga på aritmetik och algebra under de första fyra åren
- Under syfte står det att matematiken skall i huvudsak hanteras genom starkt sammanlänkande nätverk av matematikspecifika begrepp, metoder och symbolsystem, vilket är bra eftersom matematiken skall ses som ett eget språk och uttryckas utifrån sina lagar (ej utifrån skriftspråkets lagar!)
- Matematikens roll i att bidra till förståelse för hur demokrati fungerar eftersom många samhällsfrågor diskuteras i statistiska termer, samt hållbar utveckling såsom ekonomi, ekologi och sociologi

Undervisningsstrategier åk 1-4

- Stabil kognitiv grund – metoder, resonemang, symbolsystem, beräkningar/problemlösningar görs genom strukturerad undervisning, användning av korrekt terminologi för att befästa denna i tidig ålder.
- Viktigt att eleverna under sitt första skolår får öva sig på koncentration, uthållighet och turtagning
- Bra att man lägger fokus på metodiken och hur de fyra räknesätten kan och ska representeras
- Matematiken skall präglas av ett strukturellt algebraiskt förhållningssätt

Mål och innehåll åk 1-2

- Bra att det blivit mer detaljerat vad eleverna skall kunna/jobba med!
- Bra att det i tidigt skede läggs fokus på hela tallinjen. (+ och -)

Mål och innehåll åk 3-4

- Bra med en tydlig formulering i vad eleverna ska jobba med/klara av i de olika momenten

Negativt

Undervisningsstrategier åk 1-4

- Här står det att undervisningen skall läggas upp så att missuppfattningar kan synliggöras för att kunna bearbetas och omvärderas. Vi måste lära eleverna Lösningstrategier för att undvika missuppfattningar.

Mål och innehåll åk 1-2

- Varför tas inte bråkräkningen upp tidigare? Bråk kan på ett naturligt och illustrativt sätt visas för barn så att de kan bilda sig en uppfattning om dess betydelse! Dessutom ser jag hur otroligt svårt samtliga elever har med bråk och bråkräkning i senare år.
- Använda ord som är relevant för området? varför står det *ankarpunkter* under tal? Använd *positioner* istället?
- Det vore önskvärt att använda rätt terminologi i tidiga år, lägga till = *addera*, ta bort = *subtrahera*. Många elever har det svårt med terminologin i de fyra räknesätten även i senare år.
- När vi pratar om öppna utsagor; ex. $3 + _ = 5$...här måste vi använda variablerna direkt!. Sätt in ett x! på så sätt blir algebran tidigt introducerat.

Mål och antaganden åk 3-4

- Under algebra står det likhet som utbytbarhet - använd substitution! Likheter i form av öppna utsagor - använd antaganden! Resonemang som förklarar varför två uttryck är lika - använd rimlighet! Mönster, upprepade mönster - använd funktioner! Vi måste undervisa i det matematiska språket för att bygga det matematiska ordförrådet.
- Använd x i öppna utsagor
- Under funktioner och samband står det variabler och representationer - vi anser att begreppet variabler ska implementeras direkt i matten.

Undervisningsstrategier åk 3-4

- Här står det att undervisningen i åk 3 men framför allt åk 4, behöver innehålla uppgifter som är för svåra att lösa i huvudet men möjliga att lösa när vi väl skrivit ner dem (detta anser vi är bra!) Men vi ska alltid undervisa i att vi skriver ner matten med våra matematiska symboler. Eleverna behöver träna på skriftliga Lösningstrategier tidigt, annars är risken att man söker svaret genom prövning och de lär sig inte att lösa uppgiften matematiskt.
- För att kunna utveckla sitt matematiska tänkande/problemlösningssförmåga, krävs att eleverna känner till fakta, oavsett ålder/årskurs.
- Vi har observerat att elevernas kunskaper i bråkräkning och procent blir sämre och sämre år för år. Att introducera procent först i åk 5 (enligt denna utredning) är för sent. Ser att man nämner begreppen hälften, dubbelt osv i tidigare årskurser, men på samma sätt som med bråket, bör procentbegreppet introduceras mycket tidigare. Bråk och procent hör ju ihop!

5.5.4 Samhällskunskap*Ämnets bidrag till skolans mål*

Det är positivt att tydliggöra att eleven ska delta i demokratiska processer och göra egna ställningstaganden. Även positivt att den kommunikativa förmågan lyfts fram som central då dagsaktuella händelser/samhällsfrågor, som nyheter, genomsyrar ämnet. Samtal och diskussion lyfts som gynnar ämnesundervisningen. Vi tycker att det även ska nämnas i högre utsträckning inom "mål och innehåll" för att visa att elevernas åsikter och resonemang ska få större utrymme i klassrummet inom samhällskunskap. I lågstadiet nämns det inte ens i "mål och innehåll". Även hållbar utveckling lyfts ur ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt perspektiv. Bra!

Vi är till viss del skeptiska till undervisningsstrategier som avslutar varje årskurs i "principer och riktlinjer för kursplaner". Vi tycker att det ifrågasätter vår profession som lärare. I samhällskunskap åk 1-4 samt åk 5-7 nämns exempelvis dramatisering, vilket det inte gör i åk 8-10. Elever i

äldre åldrar gynnas också av dramatisering. Om jag som lärare märker att elever på högstadiet gynnas av ex drama, men undervisningsstrategier som fungerar bra kan missas om Skolverket endast ger generella förslag. Det kan leda till att undervisningen blir alltför styrd.

Högstadiets (åk 8-10) mål och innehåll bör ha större fokus på källkritik och digitala medier då det är där eleverna får sin information ifrån. De måste också förstå hur medier/sociala medier kan påverka ex offentliga debatter och politiska beslut. Detta kan även gälla mellanstadiet - under samhällsvetenskapliga arbets- och förhållningssätt på mellanstadiet finns att läraren ska jämföra olika källor i undervisningen. Det vore bra att utveckla detta, exempelvis att eleverna också ska få möjlighet att reflektera över/arbeta med källkritik och källtillit och de etiska dilemman som kan uppstå vid informationshantering.

6. Praktisk-estetiska ämnen

En förstärkt inriktning mot praktiska färdigheter samt fakta och förståelse, det anser generellt sett är bra.

6.2.2 Reflektion ska vara nedtonat och i vissa fall kopplas tydligt till elevernas eget görande

6.2.3 Progressionen mellan stadierna ska vara tydlig och inslag av mer kognitivt krävande karaktär ska introduceras senare BRA!

6.1.2 Bild

Överlag håller vi med läroplansutredningen kring deras kommentarer om balansen mellan praktiska ämneskunskaper samt teoretiska ämneskunskaper. Bildanalys har en tung betoning i den nuvarande kursplanen för bildämnet, där bildanalys är en av tre huvudrubriker inom det centrala innehållet i samtliga stadier. Målen som relaterar till bildanalys känns ofta avancerade för de åldrar de är riktade mot, vilket innebär att de kräver betydligt mer tid av den redan mycket begränsade tiden bildämnet har. Detta gör att uppgifter och ämnesområden som berör praktiska färdigheter blir lidande. Att bildanalys är mindre betonade i betygskriterierna är nästintill oviktigt, eftersom det inte är betygskriterierna som ligger till grund för uppgifter och ämnesplaneringar.

Teoretiseringen av de praktisk-estetiska ämnena ha nästan stöttat myten kring att dessa ämnen är mindre viktiga, i alla fall i bildämnet, där det – speciellt på de längre stadierna – upplevs nästan omotiverat. När det känns som att vissa delar av kursplanerna, oavsett om dessa är praktiska eller teoretiska områden, är omotiverade tillägg kan en fundera över vilka andra delar av kursplanen som också “bara lagts till” för att det känns som att mer teori ger ett ämne mer validitet – men som i slutändan får motsatt effekt.

Bildanalys är dock ett intressant och viktigt ämnesområde i bildämnet och det är ofta den delen av bildämnet som ger eleverna mer förankring av bildämnet i samhället som stort, samt ger kontext och relevans för bildämnet utanför ramarna för personligt skapande – eleverna lär sig vilken roll bildämnet, bilder och konst (m.m.) spelar i samhället, annat än “en del tycker det är kul att rita” eller “konst är fint att titta på”. Men det måste finnas en balans mellan teori och praktiska moment som fungerar i praktiken, som inte bara låter bra på papper, och det är en balans som saknas i dagens kursplan för bildämnet. Om de teoretiska områdena blir för abstrakta eller för långt utanför elevernas mögnads- och kunskapsnivåer så kommer det vara svårt att befästa dessa områden och kunskaper hos eleverna.

7. Läsning

Förslagen är bra åtgärder för att förstärka elevernas kunskaper i läsning. Det är bra att man även poängterar detta i de inledande delarna och i kursplanen för svenska, och även i andra ämnens

kursplaner. Det är positivt med ett stort fokus på den tidiga läs- och skrivinläringen i kursplanen, samt att skriva för hand.

Om kartläggningsmaterial och bedömningsstöd

Sid 461: I kursplanen står det att kartläggningsmaterialen och bedömningsstöden ska genomföras digitalt, vilket till viss del talar emot intensionerna med kapitel 8 (Digitalisering) där lågstadiet i huvudsak ska vara analogt. Om det är eleverna som ska genomföra kartläggningen digitalt, klarar de av det utan att ha fått träna på att använda digitala verktyg i skolan?

Lärarna upplever att det nuvarande kartläggningsmaterialet tar väldigt mycket tid att genomföra med eleverna, och att det tar tid från mängdträningen som poängteras i kursplanen. Det är bra att kartläggningsmaterialen ska gås igenom och förbättras så att de är enkla att planera, genomföra och följa upp, samt att de ska ta begränsad tid från elevernas lärande och lärarnas undervisning, samtidigt som en snabb återkoppling ges av elevernas kunskaper. Det är också en nödvändighet att se över detta material så att de svarar mot den nya kursplanens konkreta mål och innehåll i svenska och matematik. Vidare är det otydligt idag med de dubbla systemen med nationella prov och kartläggningsmaterial. Nationella proven i årskurs 3 ingår i garantin för tidiga stödsatser men också i systemet med nationella prov.

Allt startar i förskolan så det är viktigt med tidiga insatser redan där. Staten behöver ge förutsättningar för förskolorna att kunna arbeta likvärdigt med detta. Detta viktiga område med språkläs- och skrivutveckling/undervisning lyfts i den reviderade läroplanen för förskolan som kommer 1 juli men också i den kommande nya läroplanen. Det är bra om den nya läroplanen blir tydligare och mer lättnavigerad. Bra att samverkan ska ske med skolbiblioteket. Obligatorisk språkförskola är inget som alla kommuner behöver, det är inte ett behov i vår glesbygdskommun.

7.2.5 Anpassningar för elever i behov av stöd riskerar att ersätta nödvändig lästräning. I detta kapitel håller vi med om att det inte är bra att överanpassa. Om uppläst text uppfattas som ett fullgott alternativ finns det en risk att elever som hade kunnat lära sig läsa undantas den möjligheten. Något som vi ser positivt i utredningen är fokuset på hur viktig den tidiga läsinläringen är och vårdnadshavarnas viktiga roll i denna. Skolan behöver göra anpassningar och arbeta med det kompensatoriska uppdraget eftersom klyftan blir allt större mellan barnens så olika förutsättningar, exempelvis familjesituationen och vårdnadshavares engagemang. Hur får vi med oss vårdnadshavarna att träna hemma?

Vi anser att det är viktigt att elever som har svårigheter får möjlighet att fortsätta träna på läsning, och att man inte går över till ”lyssneläsning”. Vi ställer oss dock frågan hur man klarar av att ha resurser till tillräcklig mängdträning regelbundet varje dag. Det skulle verkligen medverka till att utveckla läsningen, men det är svårt att genomföra i praktiken i dagens skola.
Sid 433. Vi befarar att det blir skillnader i kvalitet eftersom det inte är reglerat vem som får göra dyslexiutredningar och det borde ses över.

8. Digitalisering

8.2 Vi tycker att helheten i förslaget för arbete med digitalisering ser bra ut, men vi anser att den digitala tekniken ska kunna vara ett kompletterande verktyg även på låg- och mellanstadiet. Det finns både för- och nackdelar med digitalisering och det ska alltid finnas ett tydligt syfte med att arbeta digitalt i skolan. Kunskap om den digitala världen ingår i ett demokratiskt uppdrag som både skolan och biblioteket har. Eleverna behöver lära sig att hantera digitala verktyg i skolan så att de är vana vid det för att klara av senare årskurser. Eleverna behöver lära sig källkritik och kritiskt tänkande i skolan för att kunna klara sig som medborgare i dagens samhälle. AI-verktyg blir allt vanligare och eleverna bör få kunskaper i att använda det, samtidigt som de behöver ha ämneskunskaper för att kunna avgöra om svaren som presenteras är rimliga. Digitala nationella prov ska införas i skolan, och eleverna behöver kunskaper i och vara bekväma med att hantera digitala enheter för att kunna prestera på de digitala nationella proven. Att arbeta digitalt i skolan kan också användas som ett komplement till det analoga för att kunna väcka intresse och medverka till ett lustfyllt lärande. Med ”blue bot” kan exempelvis en rumslig känsla skapas av ett koordinatsystem. Att använda sig av sådana inslag berikar lärandet.

Positivt:

Digital kompetens i läroplanens inledande delar

- Den otydliga definitionen av digital kompetens är identifierad och förslag kommer att renodla och förtydliga.
- Tydlighet är viktigt för att gynna elevers utveckling och lärande i ett alltmer digitalt samhälle.
- De nuvarande strategierna har inte varit effektiva då forskning visar att ungas digitala kompetens försämrats.
- Tydliggörande att kritiskt förhållningssätt grundar sig i kunskap: både ämneskunskap och källkritik.
- Bra att det trycks på vikten av ett källkritiskt medvetande som blir allt svårare på grund av digital teknisk utveckling.
- Vikten av en fastare syn och attityd på kunskap, bra! Och att läraren ska jobba på ett sätt som ger bestående kunskap, självklart!
- Hjälpmedel för läsning/skrivning har inget egenvärde, i stället ska de användas under vissa förutsättningar om det inte finns bättre metoder för vissa elever.

Skrivning om digital kompetens i kursplaner

- Det ska framgå i kursplanerna när det handlar om färdigheter att använda digital teknik, till exempel ordbehandling. Ingen generell svårtolkad skrivning som idag.
- Inga krav på digitala inslag i lågstadiet, verksamhet utan digitala inslag. Analoga aktiviteter i analog miljö. Mycket selektiv användning, om det finns vetenskapligt belägg på att det gynnar lärandet.
- Mellanstadiet övar på vissa digitala verktyg i relevanta ämnen, till exempel ordbehandling, att söka material men restriktivt. Ökad användning på högstadiet.
- Viktigt med kunskaper om digitaliseringens påverkan på samhället och användning av digitala verktyg, utveckla ett kritiskt & ansvarsfullt förhållningssätt. Gradvis under mellanstadiet för ökning på högstadiet.

Negativt:*Skrivning om digital kompetens i kursplaner*

- Vi håller med om att digitala verktyg endast ska användas om det finns vetenskapliga belägg på att det gynnar lärandet, men var finns de beläggen? Vem avgör det, eller är det upp till varje lärare att ta del av all forskning?
- Ja, självklart en gradvis ökning kopplat till källkritiskt tänkande, men bör ske redan på lågstadiet då barn i allt högre grad i låg ålder är ute på digitala plattformar och använder digitala verktyg.

9. Totalförsvarsfrågor och NATO**Positivt***Förslag och bedömning ändring i läroplaner*

- Kunskaper om totalförsvar och Nato i kursplanen för samhällskunskap för högstadiet och specialskolan, komvux på grundnivå.
- Bör övervägas även inom kursplanerna inom ämnena idrott, teknik, hemkunskap.
- Utifrån att ha kunskaper om hemberedskap, källkritik, hjälpa andra styrker det tanken om att även ingå i andra kursplaner.
- Kunskapsnivån måste höjas för motståndskraft mot påverkanskampanjer, källkritiskt tänkande är otroligt viktigt.
- Skolan har en viktig roll att förmedla insikt om vad som ska försvaras och hur - ytterst landets demokrati och suveränitet att bestämma själva. Totalförsvarsplikt börjar gälla i åk 9 för vissa elever, självklart viktigt att veta vad det innebär.
- Läroplanernas inledande delar uppdateras med betoning på vikten av säkerhet och beredskap.

Negativt

- Totalförsvarsplikten angår alla, därför bör det även ingå i någon form på låg-, mellanstadiet, sameskolan och anpassad skola inom so-blocket. Det är viktigt att tydliggöra vad som ska gås igenom, exempelvis blåljusverksamhet, Hesa Fredrik och skyddsrum.
- Ett fungerande totalförsvar är beroende av försvarsviljan säger beredningen, det är en naturlig del av det svenska samhället och bör då finnas med på ett naturligt sätt genom hela skolgången i alla skolformer då samtliga bosatta i Sverige berörs.

10. Genomförande av nya läroplaner och behov av andra förändringar

Vi frågar oss om tiden räcker till för att implementera en ny läroplan på ett år. Det är relativt stora förändringar som är föreslagna och som kommer att ställa stora krav på huvudmän och skolor. Det är även aktuellt med tioårig grundskola och ett nytt betygssystem och det vore bra med riktade statsbidrag för implementeringen. Det kommer att innebära stora ökade kostnader för skolorna att köpa in nya läromedel, och riktade statsbidrag borde tillföras även till det. Övergångsbestämmelserna innebär att arbeta parallellt med två system, och kommer att innebära stora krav och merarbete för den enskilda läraren och rektorn.

10.1.1 Träda i kraft för de obligatoriska skolformerna från läsåret 2028/2029

Utredningen menar att införandet av tioårig grundskola och införandet av nya läroplaner måste ske vid samma tillfälle. Båda reformerna innebär stora förändringar för huvudmän och skolor och vi antar att även det nya betygssystemet föreslås att träda i kraft i samband med de andra två förändringarna. Det är inte rimligt att de införs vid olika tillfällen i nära anslutning till varandra.

10.3 *Vidare hantering av läroplanerna för förskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och komvux*
Det är rimligt att samma struktur följs i samtliga läroplaner så att det blir en röd tråd genom skolväsendet.

Positivt

I kraftträdandet

- Införandet av 10 årig grundskola och nya läroplaner vid samma tillfälle, 1/7 2028 för att ha tid för förberedelser för huvudmän och skola och att ta fram implementeringsinsatser, tids/kostnadseffektivt. Klokt!

Förändringar i skollagen

- Föreslagna förändringar bra (s. 529)
- Bestämmelsen om stödundervisning och särskilt stöd träda i kraft samtidigt som övriga skollagsändringar, baserat på utredningen om förbättrad elevhälsa.

Nya kursplaner

- Skolverkets uppdrag att ta fram förslag på nya kursplaner, viktigt att det ska finnas med referensgrupper i arbetet.

Övergångsbestämmelser

- Behov av övergångsbestämmelser för de som redan påbörjat högstadiet att gå klart enligt de gamla läroplanerna.

Implementering, uppföljning, utvärdering

- Anpassa implementeringsarbetet beroende på stor variation mellan huvudmän och skolor.
- Information även till lärarutbildningar och läromedelsföretag.
- Skolverket ansvarar för implementeringen, men arbetet ska göras på bred front med delaktighet från huvudmän, lärare, skolledare och forskning.
- Kompetensutvecklings- och fortbildningsinsatser även på lång sikt.
- Utvärdering löpande, följs upp, eventuellt justeras.

Vidare hantering av läroplaner i förskola, gymnasium

- Ny läroplan på samtliga nivåer med ny struktur och innehåll grundat på inledande delar i ny läroplan för grundskolan.
- Inga krav på digitala verktyg i förskolan, skärmfritt. Stärka innehåll om fysisk aktivitet och rörelse samt högläsning.
- Tydliggöra att grunderna för läs- och skrivinlärning sker i förskolan, räcker inte med att betona högläsning.
- Utredda hur gymnasiet ämnesplaner och yrkesämnen tas fram tillsammans med näringslivet.
- Utbildningen i gymnasiet ska vara en bas för kompetensförsörjning till arbetslivet och högre studier.
- Försöksverksamhet med gymnasiala yrkeskurser för vuxna.

Behov av andra förändringar

- Nytt samlat uppföljnings- och utvärderingssystem som ser till helheten för ett smidigt genomförande. Det ska vara rimligt att hantera för de berörda.
- Förstärkt stöd om undervisning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som blir

enkelt samlat och tillgängligt.

Negativt

Förändringar i skollagen

- Att det vid betygssättningen får bortses från enstaka delar av mål och innehåll om det finns särskilda skäl behöver vara tydligt med vad som får bortses från och vilka skäl.

Nya kursplaner

- Oklart vilka som ska ingå i referensgrupperna? Det är nödvändigt att det är de som är professionella (lärare, rektorer, huvudmän)

Implementering, uppföljning, utvärdering

- Särskilda insatser för obehöriga lärare föreslås då 30% av lärarna i grundskolan saknar legitimation och behörighet. Nej! Vi tror inte på att göra någon sådan skrivning då det kommer att tolkas som legitimt att anställa obehöriga lärare. I stället ska det ligga på varje huvudman och skolas ansvar att organisera implementeringen på rätt sätt med behörig personal som stöttar eventuellt obehörig personal.

11. Konsekvenser

I remissen har det tagits hänsyn till alla tänkbara konsekvenser, både positiva och negativa, och vi hittar inget särskilt att lyfta.

Övriga kommentarer

Goda exempel på undervisning och metoder ska tillgängliggöras för lärare. Det föreslås att det skulle kunna bli skolbibliotekens uppgift att göra dessa goda exempel tillgängliga. Ett förslag är att upprätta en liknande sida som biblioteken i Sverige använder sig av, <https://digiteket.se/>. Med en liknande plattform får lärarna det enkelt att nå olika metoder och goda exempel. Digiteket är öppet för alla och inte bara för bibliotekarier även om materialet är riktat till bibliotekspersonal. Där behöver man inte skapa ett konto för att ta del av materialet, men om man gör det kan man följa upp vad man har tagit del av och få förslag på fortsatt fördjupning. Det här är en fantastisk möjlighet att fräscha upp sina kunskaper, lära sig nytt och inspireras av andra. En liknande plattform för skolan skulle nog fungera bättre än att till exempel lägga det ansvaret på skolbibliotek eller någon myndighet.

Ärendets beredning

Förvaltningschef har sammanställt remissvaret på uppdrag av Barn- och utbildningsnämnden i Övertorneå kommun. (Beslut BUN 2025-03-25, BUN § 36)

